

Täysistunto

Tiistai 8.11.2022 klo 14.03—19.28

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rautatiekuljetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 240/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, ministeri Henriksson.

Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.40 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Eduskunnalle on toimitettu rautatiekuljetuslain muuttamista koskeva hallituksen esitys. Esityksessä on kysymys EU:n uuden rautatievastuuasetuksen soveltamisalaan tehtävistä kansallisista poikkeuksista ja muun liikkumavaran käyttämisestä. Rautatievastuuasetus sisältää säännökset muun muassa rautatieyrityksen vastuusta viivästyks- ja peruutustilanteissa sekä vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien oikeuksista. Uusitulla asetuksella vahvistetaan matkustajan oikeuksia.

Värderade talman! Det föreslås att järnvägstransportlagen, lagen om transportservice och lagen om vissa befogenheter för konsumentskyddsmyndigheter ändras. Syftet är att i järnvägstransportlagen uppdatera de bestämmelser som gäller nationella undantag och kompletterar Europaparlamentets och rådets nya förordning om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer. I lagen om transportservice och i lagen om vissa befogenheter för konsumentskyddsmyndigheter föreslås det att det görs vissa mindre ändringar med anledning av den nya förordningen.

Rautatievastuuasetukseen tehtäisiin kolme erityyppistä kansallista poikkeusta. Ensinnäkin tietyillä päivitetyillä yhteysväleillä lähiliikenteessä poikettaisiin jatkossakin korvausta ja aterial- ja majoittamisvelvollisuutta koskevista säännöistä. Lähiliikenteen luonteeseen kuuluvat lyhyet matkat ja tiheät vuorovälit sekä muiden liikennemuotojen käytön mahdollisuus. Meillä on olemassa korvausta koskevaa kansallista sääntelyä ja käytäntöjä, jotka soveltuvat myös lähijunaliikenteeseen.

Toiseksi EU:n rautatievastuuasetusta ei sovellettaisi jatkossakaan kansainvälisessä liikenteessä, sillä EU-sääntely on päällekkäistä voimassa olevan valtiosopimuksen kanssa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 119/2022 vp

Uutena poikettaisiin asetuksen soveltamisesta historiallisissa rautatieliikenteen matkustajapalveluissa lukuun ottamatta tiettyjä, voisi sanoa, ydinvaatimuksia.

Asetus sisältää tärkeät säännökset vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien oikeuksista. Näihin ei tule tehdä heikennyksiä.

Om det inte finns något biljettkontor eller någon tillgänglig biljettautomat på avgångsstationen eller något annat tillgängligt sätt att köpa en biljett i förväg ska personer med funktionsnedsättning tillåtas att köpa biljetter ombord på tåget utan extra kostnad.

Vammaisilla matkustajilla tulee olemaan asetuksen nojalla oikeus ostaa lippu junasta ilman kustannuksia silloin, kun he eivät voi ostaa lippua etukäteen esteettömästi. Tämän oikeuden ulottamista muillekin matkustajille pohdittiin tarkoin, mutta oikeuden laajentamista ei esitetä, koska lipunmyyntikanavia on useita niin lähi- kuin kaukoliikenteessä ja ne ovat yhä enenevässä määrin saavutettavia.

Muutokset ehdotetaan tulemaan voimaan kesäkuussa 2023 samaan aikaan EU-asetuksen soveltamisen alkamisen kanssa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kettunen.

16.43 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Tosiaan käsittelyssä on hallituksen esitys rautatiekuljetuslain muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi. Kiitän ministeri Henrikssonia asian esittelystä. Tosiaan tarkoituksenahan on päivittää rautatiekuljetuslakiin matkustajien oikeuksia ja velvollisuuksia koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston uutta asetusta täydentävät, kansallisia poikkeuksia koskevat säännökset. Ja tätä asetustahan ei sovellettaisi kansainvälisessä liikenteessä, eikä sitä kaikilta osin sovellettaisi lähijunaliikenteeseen eikä historialliseen liikenteeseen. Todella hyvä esitys hallitukselta.

Puhemies! Haluan tässä myös muistuttaa: Kun perusväylänpitöön on tällä vaalikaudella se 300 miljoonan tasokorotus vuosittain tehty, siitä on tullut paljon hyvää myös rautateille. Mutta haluaisin nytten muistuttaa siitä, että kun puhutaan itäisen ja Pohjois-Suomen saavutettavuudesta, niin kyllä se liikennejärjestelmä vaatii vielä kehittämistä. Kainuulaisena kansanedustajana haluan nostaa esille sen, että kyllä Kainuun kannalta tärkeitä ja kiireellisiä toimenpiteitä muun muassa Savon radalla ovat rautatieliikenteen sujuvuutta parantava Kuopion ratapihakokonaisuuden toteuttaminen ja ennen kaikkea Iisalmi—Kontiomäki-rataosan välityskyvyn parantaminen. Tämä on tärkeää tuoda huomioon siitäkkin näkökulmasta, että saavutettavuus koko Suomessa olisi turvattu jatkossa myös rautateitten osalta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kyllönen.

16.45 Merja Kyllönen vas: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministeri Henrikssonille. Joku voi ajatella, että kokonaisuus on vähämerkityksinen, mutta itselleni tämä on kyllä varsinainen juhlapäivä ottaen huomioon sen historian, mitä liikenteen parissa olen saanut politiikassa työskennellä, kun ensimmäistä kertaa meille linjataan myöskin siitä, että meillä täytyy olla konkreettisesti syrjimättömyyden ja esteettömyyden periaatteet käytössä. Ja tätä pitää kouluttaa näissä toimijoissa, jotka rautateillä toimivat. Tästä on ollut kyllä viimeisen 10 tai 15 vuoden aikana niin paljon puhetta, miten oikeasti vastataan konkreettisesti esteettömyyden ja syrjimättömyyden periaatein.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 119/2022 vp

Itse tykkäsin erityisesti myöskin siitä kokonaisuudesta, missä analysoidaan tilannetta siinä suhteessa, että vammainen henkilö voi sitten saada myöskin sen lipun ostettua sieltä junasta. Tästäkin on käyty vääntöä, että on ollut monia esteellisiä rakennelmia rautatieasemilla tai muutoin on ollut hankala saada lippua. Nyt sekin asia tulee tässä kuntoon. Kiitos ja ylistys!

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

16.47 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Toivottavasti en pilaa edustaja Kyllösen hyvää mieltä tässä esteettömyys- ja syrjimättömyyskohdassa, koska halusin siihen samaan asiaan kiinnittää huomiota. On arvokasta, että tässä vammaisille tarjotaan tämä mahdollisuus.

Ministeri kertoi, että siinä tutkittiin myöskin muita väestöryhmiä. Haluaisin viitata Traficomien aivan viime aikoina tuottamaan tutkimukseen, jossa pohditaan ikäihmisten tilannetta suhteessa digipalveluihin, ja kun tämä lipunmyyntikin on siirtynyt yhä enemmän digitaalisiksi monella tavalla, niin tutkimusten mukaan 44 prosenttia yli 65-vuotiaista on kokenut suuria vaikeuksia julkisissa palveluissa, jotka ovat digimuodossa tuotettuja — suuria vaikeuksia tai eivät kykene lainkaan käyttämään niitä. Kun puhuttiin syrjimättömyydestä ja esteettömyydestä — esteettömyys koskee erityisesti tietysti vammaisia ihmisiä, mutta syrjimättömyys kyllä koskee kaikkia, ja tässä suhteessa meillä on ikäsyrjintä aidosti olemassa siinä, että julkiset palvelut siirretään yhä enemmän digitaalisiksi, ei-persoonallisiksi, ja toivoisin, että esimerkiksi ainakin junalippuja voisivat saada ihan aidosti myöskin ikäihmiset ostettua henkilökohtaisesti, ja mieluiten sitten junasta, jos ei se muuten tahdo onnistua.

Toinen huomio, joka tässä oli ja joka oli muissakin puheenvuoroissa täällä esillä, oli tämä poikkeama, joka tulee nimenomaan kansainvälisiin raideyhteyksiin, ja tässä tapauksessa tämä kansainvälinen raideyhteys tietysti koskee Suomen ja Venäjän välistä rataa. Ja tässä suhteessa, kun me emme ole täysin sulkeneet Suomen ja Venäjän välistä maarajaa, niin onko mitään mahdollisuuksia, että jonkinlaisella aikavälillä voitaisiin uudelleen harkita tämän Allegro-junayhteyden ylläpitoa, koska meillä joka tapauksessa on rajaliikennettä, joka tapahtuu? Meille on tärkeää se, että emme ikään kuin eristä täysin Venäjän kansaa myöskään Euroopasta, kuten Hodorkovski on ilmaissut hyvin selkeästi, eli hänen lähtökohtansa on, että Eurooppa todella olisi huolissaan siitä, että emme eristä Venäjän kansaa Euroopasta, koska se on juuri sitä, mihin Putinin hallinto pyrkii. Se pyrkii nimenomaan siihen, että se pystyisi lähestulkoon sulkemaan sen Venäjän kansan siihen omaan todellisuuteensa, joka on vääristynyt todellisuus, kuten me hyvin tiedämme, ja jolla viime kädessä jopa nämä julkeat sotatoimet voidaan perustella. Tämä Allegro-yhteys on tärkeä ja mahdollistaa sitten sellaisen luontevan yhteydenpidon, johon meillä joka tapauksessa muuten on sitten mahdollisuus, ja tätä jäin tässä kysymään.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kyllönen.

16.49 Merja Kyllönen vas: Arvoisa puhemies! Oli ihan pakko pyytää vielä puheenvuoro vastaukseksi edustajakollega Kiljuselle.

Olen siitä iloinen, että EU on tähän ikääntymiseen ja vanhuusstrategiaan ja siihen kokonaisuuteen ottamassa nyt ensimmäisiä askelia, ja uskallan todeta, että sitä kautta erilaisia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 119/2022 vp

vaateita on varmasti tulossa myöskin tänne ikäihmis-, senioripuolelle. Kun joskus sanotaan, että EU:n ei pitäisi ottaa kantaa asioihin tai ottaa asioita käsittelyyn, niin kyllä sanon, että tässä asiassa todennäköisesti Suomikin saa vielä hyvällä tavalla huutia, että myöskin tämä esteettömyys ja syrjinnän vastainen työ toteutuu sitten myöskin ikäihmisten osalta, mutta se ottaa tietysti vielä vuosia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

16.50 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kiljunen otti kyllä ihan hyvän asian esiin tuossa, että vanhusten matkustaminen junalla ei ole kovin helppoa nykypäivänä, kun liput pitäisi tilata netistä ja maksaa verkkopankissa. On kuitenkin hyvin paljon vanhuksia, jotka matkustaisivat kyllä junalla mutta eivät saa ostettua lippuja siihen. Eli käteisen rahan käyttö junassa käypänä maksuvälineenä olisi kyllä suotavaa sallia. Monien lippujen kohdalla on niin, että ne joko tilataan netistä tai ostetaan automaattista, ja sitten jos näissä on jotain vikaa, niin se saattaa tuottaa tavallisellekin ihmiselle hankaluuksia, jos junaan noustua siellä ei kelpaa raha, millä monet vanhukset kyllä maksaisivat. Eliikkä Kiljunen nostama asia on kyllä ihan paikallaan.

Minun mielestäni valtionyhtiö VR:n pitäisi yhä edelleen ottaa maksu vastaan käteisellä siellä. Tämä on todella erikoinen tilanne, että vanhukset, joista monet haluavat käyttää käteistä rahaa, joutuvat matkustamaan sitten jollain muulla välineellä tai jättämään matkan tekemättä, koska tämä lippujen hankkiminen ja käytäntö on mennyt niin vaikeaksi. Ja eritoten voi käydä niin, että vanhus lähtee sitten ajamaan Seinäjoelta Tampereelle, jos pelkona on se, että hän joutuu Parkanon asemalle sen takia, ettei saa hoidettua maksua käteiselä. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

16.53 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! En halua nyt virittää pitkälle tätä keskustelua, mikä liittyy tähän digisyrjäytymiseen — siihen meillä on ehkä toiset foorumit — mutta kiitän kyllä edustajia Kyllönen ja Mäenpää, molempia, että huomasitte tämän oman puheenvuoroni merkityssisällön, että tämä on aito, iso, iso ja vakava ongelma. Ja, edustaja Mäenpää, kysymys ei ole ainoastaan vanhuksista, jotka kokevat tätä digisyrjäytymistä suhteessa juniin, koska minä puhuin yli 65-vuotiaista ja me emme kaikki ole kylläkään vanhuksia tuolla määrityksellä, kuten me haluamme sanoa. Yli 65-vuotiaista 300 000:lla ei ole olemassa omaa tietokonetta, heillä ei ole siis olemassa omaa tietokonetta, ja he yksinkertaisesti eivät kykene ainakaan omin välinein ostamaan lippuja, jos ne liput tarjotaan vain digitaalisessa muodossa. Sen vuoksi — kun tässä painotetaan vahvasti tätä syrjimättömyyttä — tämä ikäsyrjintäkysymys ja digisyrjäytyminen on iso ja vakava haaste suomalaiselle yhteiskunnalle. Yes, hyvä, että me menemme eteenpäin myöskin tässä digitalisatiossa, mutta ”no” sille, että me pudotamme merkittävän osan tämän yhteiskunnan kansalaisia ulos, kyydistä. Ja se ei koske ainoastaan nyt junayhteyksiä, junapalveluja. Meillä on Kelankin palvelut ja veropalvelut, puhumattakaan pankkipalveluista, kaikki tuolla digitaailmassa, ja se tarkoittaa, että meillä on syntynyt toisen luokan kansalaisia tähän yhteiskuntaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Piirainen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 119/2022 vp

16.54 Raimo Piirainen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on tärkeä asia, jos ajatellaan kansalaisten palveluja ja niitten saatavuutta. Kun muistelen sitä mennyttä VR:ää, joka oli silloin aikoinaan, niin se oli palvelulaitos — se palveli kansalaisia, ja hinnat olivat kohtuulliset — ja nyt on menty enemmän siihen suuntaan, että katsotaan, mitä jää viivan alle. Palvelutaso on osittain heikentynyt, ja myös kaluston kunnossapito ja kaikki puhtauteen liittyvät asiat ovat jääneet vähän toiselle sijalle.

No, tällä tietenkin halutaan vaikuttaa siihen esteettömyyteen ja syrjimättömyyteen ja kaikkeen muuhunkin, mutta tietenkin toivoisin, että VR myös palaisi vielä tavallaan omille juurilleen ja toimisi kansalaisten palvelujen tuottamisessa ja kansalaisten liikuttamisessa parhaalla mahdollisella tavalla. Paljon on menty tietyissä asioissa eteenpäinkin, mutta on myös menty sitten palvelutasossa taaksepäin. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Henriksson.

16.55 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erittäin hyviä huomioita tässä on tehty. — Täytyy muistaa, että tämä esitys koskettaa nimenomaan tätä kuluttajansuojanäkökulmaa, eli liikenneministeri Harakka varmasti pystyy sitten vastaamaan näihin muihin kysymyksiin, jotka on esitetty. Tässä halutaan parantaa kuluttajansuojaa. Se on koko tämän esityksen ydin. Elikkä tässä ei heikennetä kenenkään oikeuksia, vaan tässä parannetaan ja parannetaan erityisesti vammaisten ihmisten kuluttajansuojaa. Tämä täytyy pitää mielessä.

Pidän itsekkin hyvin tärkeänä sitä, että pystyy ostamaan sen lipun, varsinkin jos on kaukojunista kyse, helposti myös siinä junassa, ja niin kuin edustaja Kiljunen nosti esille, tämä on myös kysymys siitä, että kohdellaan kansalaisia yhdenvertaisesti. Liikennepolitiikassa tietysti VR itse päättää, millä tavalla myy lippuja, ja tänä päivänä tiedetään myös, että kaukojunissa myydään aika vähän lippuja loppujen lopuksi. Suomalaisilla, ainakin niitten tietojen perusteella, mitkä myös tässä hallituksen esityksen perusteluissa tulevat esille, käytäntö on mennyt siihen, että yhä useampi ostaa sen lipun etukäteen.

Kaiken kaikkiaan, puhemies, tämä esitys on kuluttajansuojaa vahvistava esitys, ja pidän myös tärkeänä sitä, että kun tätä käsitellään valiokunnassa, käydään myös nämä näkökohdat, jotka on tässä keskustelussa nostettu esille, lävitse sopivalla tavalla.

Kiitos myönteisestä palautteesta, ja kiitos myös edustaja Kyllöselle — oli ilo kuulla, että tämä on juhlan päivä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.